

Test hygiëne in verpleeghuizen

Vuile handen aan het bed

Plakkende vloeren, een doordringende urinegeur in de gangen, vuil incontinentiemateriaal dat blijft liggen en personeel dat te weinig de handen wast. De hygiëne in verpleeghuizen laat te wensen over.

Hij heeft wel eens een muis gezien die over een blad met etenswaren rende. Verpleegkundigen die net iemand hebben verschoond en, zonder de handen te wassen, doorgaan om bewoners te helpen bij het eten. En medische instrumenten waarvan de houdbaarheidsdatum vijf jaar eerder was verstreken en die dus onmogelijk nog steriel kunnen zijn. En ventilatieroosters vol stof, of zonder aansluiting op een luchtkanaal. Het zijn uitwassen die Peter Molenaar de afgelopen jaren heeft gezien tijdens zijn werk als adviseur van onder meer verpleeghuizen. Voor de

GGD Amsterdam bezoekt hij er jaarlijks tientallen. Voor de Consumentenbond deden zeven hygiënist, onder wie Molenaar, onderzoek bij verpleeghuizen in heel Nederland. Hygiëne, vindt Molenaar, heeft alles te maken met de houding en het gedrag van het personeel en de leiding. 'Het belangrijkste is dat artsen, verpleegkundigen en het management uitstralen dat ze de bewoners een schone leefomgeving willen bieden en dat ze ook daarnaar handelen.' Slechte hygiëne in zorginstellingen haalt regelmatig het nieuws, maar hoe schoon of vies is het in de instellingen nou echt? Hygiëne is meer dan alleen schone vloeren, geventileerde kamers en een dagelijkse douchebeurt. Hoe worden open wonden verzorgd, hoe zijn verbandmiddelen opgeborgen, wordt het eten koud genoeg bewaard en wassen de verzorgenden vaak genoeg hun handen? Een verpleeghuis moet zorgen dat infectierisico's worden beperkt. Iets kan er schoon uitzien, maar hoeft niet hygiënisch schoon te zijn. Schadelijke bacteriën, virussen, schimmels en parasieten kunnen infecties veroorzaken en verergeren. De Consumentenbond koos er bewust

voor juist verpleeghuizen te testen wegens de kwetsbare gezondheid van de bewoners. Hygiënisch werken kan het risico verkleinen op veelvoorkomende infecties in verpleeghuizen, zoals aan wonden en de urine- en lucht-wegen (longontsteking). Daarnaast is een schone en frisse leefomgeving belangrijk voor de kwaliteit van leven in het verpleeghuis.

Een onderzoek naar hygiëne is nauwelijks te doen zonder toestemming van de verpleeghuizen (zie het kader rechts-onder). De Consumentenbond benaderde 121 verpleeghuizen van de in totaal ruim 300 in Nederland. Hiervan waren er 58 bereid om mee te werken. Uiteindelijk zijn 37 huizen bezocht. De rest viel om diverse redenen af, bijvoorbeeld omdat ze net te laat waren met aanmelden of aan een te specifieke doelgroep hulp verlenen. De huizen die hun deuren voor ons gesloten hielden zonder geldige reden, staan op pagina 10.

Samen met het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) is aan de hand van landelijke richtlijnen een lijst opgesteld van punten waarop is gecontroleerd. Gelet is op persoonlijke hygiëne van medewerkers, hun omgang met de bewoners en maatregelen om infectieziekten zoals legionella te voorkomen. Ook de opslag van materialen, verbandmiddelen bijvoorbeeld, en de 'staat' van het gebouw zijn meegenomen in het eindoordeel. Als een huis voor 80% aan de onderzochte aspecten voldoet, is dat voldoende. Bijvoorbeeld: als 80% van de toiletten in een verpleeghuis dagelijks goed wordt schoongemaakt, dan scoort het huis op dit punt voldoende.

Ontsmetten

De resultaten van de test zijn droevig. Van de 37 bezochte huizen hebben er 15 een onvoldoende als eindoordeel en nog 7 een krappe voldoende (tussen een 5,5 en een 6). Een 7 of iets hoger halen 3 verpleeghuizen. De verpleeghuizen scoren vaak het best op gebouw en inrichting, en preventie van infectieziekten. Beheersplannen, om een uitbraak van een infectieziekte in goede banen te leiden, zijn meestal aanwezig en de huizen bieden al hun medewerkers vaccinaties aan tegen griep en hepatitis. Helaas hebben veel verpleeghuizen geen goed functionerende infectiecommissie, die adviseert over hygiënemaatregelen.

Op andere aspecten scoren de meeste verpleeghuizen matig. Personeel weet vaak niet hoe ze moeten omgaan met desinfectiemiddelen: 26 van de 37 huizen halen hiervoor een onvoldoende. Medewerkers maken bijvoorbeeld wasmanden of spatvlekken schoon met handalcohol, een ontsmettingsmiddel voor de handen. Dit werkt averechts. Er komt zo juist een vettig laagje op en daar kunnen bacteriën zich ophopen. Desinfecteren van werkoppervlakken moet met 70% alcohol of een chlooroplossing gebeuren. Veel ontsmettingsmiddelen zijn bovendien niet op de afdelingen voorhanden, maar liggen in het magazijn. Er waren meer zaken niet in orde. Een greep uit de bevindingen: koelkasten met medicijnen zijn te warm afgesteld en zalven en spoelvloeistoffen hebben geen houdbaarheidsdatum. Verbandmiddelen en medicijnen liggen soms

PERSONEEL WEET VAAK NIET HOE OM TE GAAN MET DESINFECTEERMIDDELEN

in een stoffige ruimte opgeslagen. Protocolen, waarin regels en voorschriften voor hygiënisch werken worden uitgelegd, staan netjes in de computer,

maar zijn voor de werknemers onvindbaar.

In meer dan de helft van de bezochte verpleeghuizen zijn schoonmaakspullen, zoals moppen en trekkers, niet schoon opgehangen. Eén huis heeft vriezers met brood in dezelfde ruimte geplaatst als waar po's worden uitgespoeld. In een ander huis worden bewoners, die in bed 'op de po' moeten niet schoongemaakt met papier, maar met washandjes, die vervolgens met ontlasting en al de wasmand ingaan.

Opvallend is vooral de slechte handhygiëne. Verpleegkundigen, artsen en verzorgenden moeten heel vaak hun handen reinigen, bijvoorbeeld na contact met lichaamsvloeistoffen zoals urine en bloed, om verspreiding van ziekmakende bacteriën te voorkomen. Handen reinigen moet gebeuren met water en zeep of met handalcohol.

Van de huizen scoort 60% op dit punt een onvoldoende. Op voorgeschreven momenten moeten verpleegkundigen en verzorgenden speciale handschoenen dragen en een schort. In een van de bezochte verpleeghuizen lopen verpleegkundigen met vuile handschoenen over de gang.

Molenaar: 'Schone handen aan het bed zijn ongelooflijk belangrijk. Zeker in een tijd dat steeds meer ziekmakende bacteriën niet meer of slecht te behandelen zijn met antibiotica, is voorkomen van besmettingen essentieel.'

Een aantal verpleeghuizen kiest er bewust voor om personeel geen dienstkleiding of schorten te laten dragen, omdat ze een huiselijke sfeer willen creëren. In de verpleeghuiszorg is zogeheten 'kleinschalig wonen' de laatste jaren in zwang, waarbij kleine groepen bewoners in een soort woongroepvorm leven. Molenaar: 'Ik begrijp het streven naar een gezellige woonomgeving, maar

'WE WETEN DAT JULLIE KOMEN'

De verpleeghuisinspecties zijn door de Consumentenbond van tevoren aangekondigd. Dit heeft als nadeel dat ze zich kunnen voorbereiden. Dat dit gebeurt, blijkt uit een brief aan de Consumentenbond van een medewerker van De Wiedenbroek uit Haaksbergen. 'We weten dat jullie langskomen' staat er, en bijgevoegd is een brief van de directie aan het personeel: 'We hebben er uiteraard belang bij dat we in de ranking ergens bovenaan verschijnen. Als er vragen aan je worden gesteld probeer dan slim te antwoorden. Als je het niet weet, zeg dat dan niet, maar zeg dat je het altijd kunt opzoeken in de handboeken.' Volgens hygiënist Peter Molenaar is het echter lastig om tijdens een inspectie te verbloemen dat een instelling structureel nauwelijks aandacht heeft voor schoonmaken en hygiënevoorschriften. 'Soms kan ik bijvoorbeeld zien dat hygiëneprotocollen kort voor mijn komst op het intranet zijn gepubliceerd. En door bluf prik ik heen: als medewerkers zeggen alles te weten over wondverzorging, maar niet weten waar het ontsmettingsmiddel staat.'

Verpleeghuizen die medewerking weigerden

Innersdijk, Zorggroep Groningen	Groningen
Nieuw Graswijk, Interzorg Noord-Nederland	Assen
Jan Thijs Seinenhof, Noorderboog	Diever
De Anloop, Tangenborgh	Schoonebeek
De Bleerinc, Tangenborgh	Emmen
De Klink, Pasana	Metslawier
Weidesteyn, Zorgpalet	Hoogeveen
De Eschpoort, AriënsZorgpalet	Enschede
Markenhof, Atlant	Beekbergen
Vrijthof, Zorgcentra Rivierenland	Tiel
De Hoge Weide, Marga Klompé	Lochem
Myosotis, IJsselheem	Kampen
Weezenlanden, IJsselheem	Zwolle
Casa Bonita, Zorggroep Apeldoorn	Apeldoorn
Randerode, Zorggroep Apeldoorn	Apeldoorn
Zonnehuis, Zorggroep Apeldoorn	Beekbergen
Daelhoven, Zorgpalet Baarn-Soest	Soest
Albert van Koningsbruggen, AxionContinu	Utrecht
Bernardus, OsiraGroep	Amsterdam
Saafingestraat, Osiragroep	Amsterdam
Wolbrantskerkweg, Osiragroep	Amsterdam
Wittenberg, Amsta	Amsterdam
Den Weeligenberg, ZorgBalans	Hillegom
Naarderheem, Vivium	Naarden
Lindendael, Omring	Hoorn (NH)
Sammersbrug, WoonZorgcentra Haaglanden	Den Haag
Schoorwijk, WoonZorgcentra Haaglanden	Leidschendam
Duinstede, Florence	Wassenaar
Antonius Binnenweg, Laurens	Rotterdam
Delfshaven, Laurens	Rotterdam
Brede Vliet, Argos	Hoogvliet
De Riethorst, Riethorst Stromenland	Geertruidenberg
De Landrijt, Archipel	Eindhoven
De Orangerie, Archipel	Eindhoven
Dommelhof, Archipel	Eindhoven
Passaat, Archipel	Eindhoven
Ter Schorre-Bachlaan, SVRZ	Terneuzen
Hornerheide, Proteion Thuis	Horn
Plataan/Molenpark, Sevagram	Heerlen
De Voord, Het Baken	Elburg
Oostergouw, Evean	Zaandam
De Alblashof, Rivas	Alblasserdam
Het Gasthuis, Rivas	Gorinchem
Waerthove, Rivas	Sliedrecht
Wendhorst, Novel	Heerde
Beukenrode, De Zorggroep	Venray
D'n Horstgraaf, De Zorggroep	Venlo

hygiëne blijft hierbij belangrijk.’

Uiteraard is het ook van belang dat bewoners hun handen wassen. In een aantal verpleeghuizen is daar weinig aandacht of gelegenheid voor. Soms zijn er expres geen zeep en handdoekjes in de toiletten om te voorkomen dat dementerende bewoners deze spulletjes gaan ‘verzamelen’ – maar een alternatief is er dan niet.

Vloerbedekking stinkt

De bevindingen tijdens onze inspecties worden deels bevestigd door reacties van Consumentenbondleden op een oproep op onze website. ‘Mijn moeder heeft al wekenlang fors diarree. Normaal gesproken wordt ze één keer per week gedoucht. Nu niet, want er zijn geen handdoeken op de afdeling.’ ‘Eén keer per week gaat de zwabber door de kamers.’ ‘Vuile kleding ligt overal in de kasten.’ ‘Containers wasgoed en afval (zoals wondverzorgingsmateriaal en incontinentieluiers) worden in het weekeinde niet geleegd.’ ‘Bij het verwisselen van catheterzakken lekt er vaak urine op de vloerbedekking in de kamer. Die stinkt. Is door ons al diverse malen gereinigd. Het personeel doet dit niet en zegt: leg er maar een zeil over.’ ‘Er is een machine om de vloer te reinigen, maar de plinten en hoeken worden overgeslagen met als gevolg aangekoekt vuil.’ Ervan uitgaande dat de verpleeghuizen in deze test zich hebben kunnen voorbereiden op de inspecties en dat de verpleeghuizen met weinig aandacht voor hygiëne waarschijnlijk hun medewerking hebben geweigerd, zijn de scores bedroevend. Het feit dat de deelnemende hygiënisten aangeven dat ze in de praktijk vaak nog ergere zaken tegenkomen, doet vermoeden dat het met de hygiëne in de Nederlandse verpleeghuizen niet best gesteld is. Daarom is het verbazingwekkend dat er niet regelmatig wordt gecontroleerd hoe schoon het is in de verpleeghuizen. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) bezoekt verpleeghuizen meestal aangekondigd en soms onaangekondigd, maar zeker niet ieder jaar.

Sommige verpleeghuizen laten een inspectie uitvoeren

Test Hygiëne verpleeghuizen

Naam locatie	Koepelorganisatie	Stad	Testoordeel	Persoonlijke hygiëne medewerkers	Hygiënische omgang met cliënt	Preventie infectieziekten en legionella	Schoonmaak en opslag	Gebouw en inrichting
NeBo	Bronovo-Nebo	Den Haag	7,3	□	□	+	+	++
De Samaritaan	CuraMare	Sommelsdijk	7,1	□	+	□	+	+
Madeleine	Pantein	Boxmeer	7,0	□	□	++	+	+
Liduina	Elde	Boxtel	6,8	□	□	++	+	+
Sonneburgh	Sonneburgh	Rotterdam	6,8	+	+	-	□	++
De Cromhoff	Livio	Enschede	6,6	□	+	+	□	+
De Kreek	Pieter van Foreest	's Gravezande	6,6	□	□	+	□	+
Magnushof	Samen	Schagen	6,6	□	□	++	□	++
Ter Weel Krabbendijke	Ter Weel	Krabbendijke	6,5	□	□	-	□	++
Den Koogh	Omring	Den Helder	6,3	□	□	++	□	+
Het Wiedenbroek	Livio	Haaksbergen	6,3	□	□	+	□	+
Buitenveld	Omring	Julianadorp	6,2	□	□	++	□	+
Berkenheuvel	Ananz / St. Anna Zorggroep	Geldrop	6,1	□	□	+	□	+
Stellinghaven Oosterwolde	ZuidOostZorg	Oosterwolde	6,1	□	□	-	□	++
De Lingehof	Zinzia	Bemmel	6,0	□	□	+	□	□
Tamarinde	Aveant, Careyn Zuwe Aveant	Utrecht	5,8	□	□	□	□	+
Bosch en Duin	Respect	Den Haag	5,7	-	□	+	□	+
Margriet	ZZG	Nijmegen	5,7	□	□	+	□	+
Het Zonnehuis	QuaRijn	Doorn	5,7	□	□	□	□	+
Hamboskliniek	MeanderGroep Zuid-Limburg	Kerkrade	5,5	□	□	□	□	□
Pniël	Zorggroep Rijnmond	Rotterdam	5,5	□	□	□	-	+
Swinhove	Swinhove Groep	Zwijndrecht	5,5	□	□	-	□	+
De Lindenburgh	Tante Louise-Vivensis	Steenbergen	5,4	□	□	□	□	□
De Weegbree	ZZG	Wijchen	5,4	□	-	□	□	+
Zonnehoeve	HilverZorg	Hilversum	5,4	-	□	+	□	□
Ter Reede	Werkt voor Ouderen	Vlissingen	5,3	□	-	+	□	□
De Blinkert	Leger des Heils	Baarn	5,2	-	□	□	-	++
De Vierackers	Icare / GGZ Drenthe	Assen	5,1	-	-	+	□	+
Clara Feyoena Heem	Saxenburgh	Hardenberg	5,0	□	--	+	-	□
De Batting	Noorderbreedte	Harlingen	5,0	□	-	□	-	□
Heijendaal	Drie Gasthuizengroep	Arnhem	5,0	□	□	□	-	+
De Die	Cordaan	Amsterdam	4,8	□	-	-	□	□
Piushove	ZZG	Nijmegen	4,8	□	-	-	□	+
Meander	Meander	Veendam	4,4	--	--	-	-	++
Laarstaete	Coloriet	Lelystad	4,2	-	-	-	-	□
Polderburen	Zorggroep Almere	Almere	4,1	-	-	-	□	□
Sonnevanck	Zorggroep Noordwest Veluwe	Harderwijk	4,1	-	--	□	-	+

++ Zeer goed + Goed □ Redelijk - Matig -- Slecht

Zeven hygiënisten bezochten in opdracht van de Consumentenbond 37 verpleeghuizen verspreid over het land. Ze hadden een checklist met 97 aspecten, gegroepeerd in de categorieën persoonlijke hygiëne van de medewerkers; hygiënische omgang met de bewoners; preventie van infectieziekten en legionella; schoonmaak en opslag; gebouw en inrichting. Alle aspecten tellden nagenoeg even zwaar mee in het Testoordeel.

door een hygiënist, maar dit is niet verplicht.

De Consumentenbond vindt dat hygiëne-inspecties verplicht moeten worden. Carl Jakobs, beleidsmedewerker zorg: 'Het is een goede zaak als de verpleeghuizen zelf regelmatig een inspectie laten uitvoeren. De Inspectie voor de Gezondheidszorg zou dit verplicht moeten stellen.'

Ook Peter Molenaar is voorstander van meer controles op de hygiëne, maar dit moet wel samengaan met advisering

en ondersteuning door een hygiënist. Desondanks zegt hij begrip te hebben voor de moeilijke omstandigheden van het personeel in de verpleeghuizen. 'Ze staan met te weinig mensen en te weinig goedgeschoolde mensen, en er wordt door de directie soms drastisch bezuinigd op schoonmaakmiddelen, maar dat zijn geen geldige excuses. Oudere, kwetsbare bewoners verdienen een veilig en schoon thuis.' ■